

memo

Terugkoppeling Verkenning thema Watermanagement Sport

ter informatie

ter besluitvorming

ter bespreking

aan	Deelnemers verkenning Watermanagement & Werkgroep Milieuvriendelijk beheer
van	Koen Beelen, Themateam Sportinfrastructuur NOC*NSF
c.c.	
betreft	Kadering thema Watermanagement
kenmerk	V01
datum	20 september 2021

1. Intro

Binnen de Werkgroep Milieuvriendelijk beheer (onderdeel van de routekaart verduurzaming sport) wordt het gesprek gevoerd welke thema's geadresseerd zouden kunnen worden om bij te dragen aan een meer duurzame sportinfrastructuur in de toekomst. In een prioritering door de werkgroep Milieuvriendelijk beheer is watermanagement als één van de belangrijkste thema's benoemd. Dit thema is in een verkenning uitgewerkt door een aantal belangrijke stakeholders.

2. Wie zijn betrokken?

Deelnemers aan verkenning:

- Namens het bondenoverleg MVB: **Chantal Mies** (KNHB) en **Niels Dokkuma** (NGF)
- Sportvisserij Nederland: **Emiel Derks**
- Unie van waterschappen: **Jantine Haverkamp**
- Branchevereniging VEWIN: **Harrie Timmer**
- BSNC/Cumela/VHG; **Liset van Pinxteren**
- VSG: **Marcel Bouwmeester** en **Mari Rovers**
- RVO: **Joost Lankester**
- Procesbegeleider van de verkenning: **Koen Beelen** (NOC*NSF)

Bezoekadres
Papendallaan 60, Arnhem

Postadres
Postbus 302, 6800 AH Arnhem

Telefoon
+31 (0)26 483 44 00

Email
info@nocnsf.nl

Web
nocnsf.nl

Partners: Nederlandse Loterij • AD • Heineken • H2 • Rabobank

Agendaleden

- Watersportverbond: Arno van Gerven
- RVO: Rik van Kraaij
- Werkgroep MVB: Geert Cuperus

3. Missie en Uitgangspunten

Missie Sportinfrastructuur: Een hoge kwaliteit sportinfrastructuur bieden, waarbij we zorgen voor onszelf, voor onze planeet, en voor die van onze kinderen

De volgende uitgangspunten zijn dan leidend in het denken over het thema watermanagement:

- De kwaliteit van de sport optimaliseren;
- People, Planet, Profit als leidend perspectief;
- Duurzaam gebruik van water wat betreft kwaliteit en kwantiteit als onderwerp;
- Lokale en regionale verschillen zijn groot, vooraf rekening houden dat one-measure-fits-all waarschijnlijk niet passend is.
- Verkenning zo breed mogelijk insteken: verkennen van uitdagingen en kansen op het vlak van watermanagement bij zowel (omheinde) sportaccommodaties, als in de sport- en beweegvriendelijke buitenomgeving, als sport op en in open water.

4. Voorverkenning

In kwartaal twee van 2021 is als voorverkenning een eerste overzicht van een aantal kansen en uitdagingen op het vlak van watermanagement gemaakt. Dit overzicht is zeker niet compleet.

4.1. Watermanagement direct: Gebruik – Hergebruik – Opslag en afvloeiing- Uitspoeling

4.1.1. Gebruik water

- Optimaliseren beregening van natuurgras sportvelden met als doel waterreductie in droge periodes
- Geen gebruik leidingwater voor besproeiing natuurgras velden
- Optimalisering besproeiing natuurgras velden met als doel waterreductie
- Geen gebruik leidingwater voor besproeiing kunstgras velden
- Optimalisering besproeiing kunstgras velden met als doel waterreductie
- Zelfvoorziening watergebruik sportaccommodaties
- Sportaccommodaties uitrusten met waterzuinige douches en kranen.
- Regenwater systeem voor spoeling van WC's.

4.1.2. Hergebruik van water optimaliseren

- Opvang en hergebruik water bij besproeiing van kunstgrasvelden
- Recycling van water in sportaccommodaties

4.1.3. Opslag en afvloeiing water bij overdadige regenval of droogte

- Waterberging kunstgrasvelden bij zware regenbuiten of droogte
- Buffercapaciteit sportaccommodaties bij overdadige regenval of droogte
- Water af te laten vloeien naar de bodem i.p.v. riool bij overdadige regenval

4.1.4. Uitspoeling door water, voorkomen van milieubelasting

- Voorkomen van microplastic uitspoeling op kunstgrasvelden

- Voorkomen van uitspoeling uitgeloopte stoffen uit infills.
- Voorkomen van uitspoeling van middelen gebruikt bij onderhoud en beheer kunstmatige ondergronden
- Toepassen van filterdrainage kunstgrasvelden

4.2. Watermanagement indirect: Open water - Biodiversiteit

4.2.1. Milieubelasting bij sporten in open water.

- Loodgebruik in de sportvisserij in drie jaar tijd (in 2021) met 30% te reduceren en in 2027 een volledig loodvrije hengelsport te hebben.
- Watersport Blauwe Vlag Programma. Doel is om overheden, ondernemers en recreanten blijvend te betrekken bij de zorg voor schoon en veilig water, mooie natuur en een gezond milieu.
- Reduceren emissies uit scheepsmotoren in de recreatievaart

4.2.2. Biodiversiteit en watermanagement

- Watermanagement en Biodiversiteit

5. Opzet verkenning juni-augustus 2021

In de periode juni – augustus 2021 is door de betrokken partijen (zie hoofdstuk 2) het hieronder beschreven huiswerk gemaakt. Zie hiervoor ook de twee PowerPoints ([HIER](#) te vinden).

- 210629 VerkenningWatermanagement_V01
- 210629 VerkenningWatermanagement_V01_TEMPLATE

Huiswerk

Stap 1

Welke uitdagingen en kansen zijn er in ons gedrag/acties op het gebied van watermanagement in de sport?

Stap 2

Denkend vanuit duurzaam watermanagement, voor ons en voor onze kinderen: hoe plotten we deze uitdagingen en kansen op de volgende dimensies:

- De invloed van ons gedrag/acties op de kwaliteit en op de kwantiteit van water
- De urgentie van het verbeteren van ons gedrag/acties en de impact die we daarmee bereiken

Stap 3

- Zijn deze gebaseerd op gevoel en/of aannames, of hebben we wetenschappelijk bewijs?
- Realiseren dat de inschattingen op invloed en op urgent/impact subjectief zijn.

Stap 4

- Waar hebben we meeste invloed op als werkgroep MVB?
- Wat is de relevantie voor mensen in de sportpraktijk?

6. Opbrengst van de brede verkenning

De verkenning heeft een zeer rijk overzicht aan uitdagingen en kansen opgeleverd. Tevens zijn deze uitdagingen en kansen geplot op de dimensies: 1. Invloed huidige gedrag, 2. Urgentie en impact. De negen (!) individuele bijdragen per betrokken stakeholder zijn in documentvorm op te vragen.

In deze individuele bijdragen zit veel meer rijkdom aan beschrijving en achtergrond dan hieronder verder gepresenteerd. Het is de moeite waard hiervan kennis te nemen!

Deze individuele bijdragen zijn hieronder ondergebracht in drie hoofdthema's:

- in de buitenruimte;
- in de binnenruimte;
- in en op het water.

Hiernaast zijn waar mogelijk per hoofdthema de bijdragen in sub-thema's gegroepeerd.

6.1. In de buitenruimte: sportaccommodaties en openbare ruimte

Vermindering en Hergebruik water

- A. Maximaal hergebruik van beschikbaar water
- B. 100% recycling (hergebruik) van water op KG Velden
- C. Watervrije kunstgrasconstructies met hetzelfde kwaliteitsniveau
- D. Vermindering van de hoeveelheid benodigd water voor sproeien
- A. Sproeien velden in hele droge perioden met leidingwater is zonde
- B. Beregenen in periodes van droogte
- C. Beregeningsverbod tijdens droge zomer

Wateropname en bufferen

- D. Opvangen en bergen van water voor beregening
- E. Sportparken & sportvelden gebruiken als uiterwaarden stad , o.a. waterbuffering. Andere functie prioriteit bij nood situaties
- F. Opslag water onder voetbalvelden (piekberging) heeft op wijkniveau nut in klimaatadaptatie en voorkomt overstromingen elders in de wijk, en geeft mooi water om later te sproeien.
- G. Bufferen in periodes van overvloed
- H. Waterberging op sportterreinen: Sportterreinen bieden goede kansen voor tijdelijke berging van water tijdens piekbuien, zeker in dicht stedelijk gebied. Dit kan zowel op maaiveld als ondergronds in infiltratiekratten onder kunstgras maar mogelijk ook parkeerterreinen zijn bruikbaar
- I. KG velden gebruiken als waterberging
- E. Minder beton/ elementen verhardingen op sportaccommodaties. Meer water-passerende verharding (infiltratie) en inzaaien, meer groen i.p.v. grijs
- F. Wateroverschot bij piekbuien
- G. Golfterrein – waterberging

Uitspoeling stoffen naar water

- J. Omschakeling van rubber strooisel kunstgras naar natuurlijk alternatief (Kurk
- K. Voorkomen van uitspoeling meststoffen naar grond- en oppervlaktewater. Voor een goede groei en weerstand van grasmatten worden deze bemest. Hierover is allerlei informatie en richtlijnen te vinden. Het is van groot belang dat de gevolgen van bemesting voor het oppervlaktewater zo beperkt mogelijk is.
- L. Meststoffen gebruik
- M. Pesticide gebruik

- N. Sportvelden – gebruik biociden
- O. Golfterrein – gebruik biociden
- P. Onkruidbeheer bij parken
- Q. Watervelden – slib afvangen, watergebruik
- R. Ondergrond kunstgrasvelden (schuimbeton)

Planvorming en practices watermanagement

- S. sportterrein waterplan' brengt kansen en knelpunten in beeld ten aanzien van de wateropgaven'. Door een generieke aanpak op te zetten kunnen kansen en knelpunten op sportterreinen in beeld worden gebracht zodat passende maatregelen kunnen worden voorgesteld.
- T. Alle bouwmaterialen en inzet onderhoud producten toetsen en of labelen aan waterkwaliteit impact. Aan voorkant keuze maken in te zetten bouw materialen en uitloging t.b.v. gewenste waterkwaliteit behouden los van Bouwstoffenbesluit
- U. Uitvoeren van good en best practices bij watergebruik
- V. Waterbalans sportparken; Het duurzaam omgaan met water op sportaccommodaties waarbij er een neutrale/ positieve balans wordt gevonden.
- W. Kennis van de lokale wetgeving (provincie en waterschappen) met betrekking tot waterbeheer in relatie tot sportvelden. Voldoen aan vigerende regelgeving om te voorkomen dat er sprake is van illegaal waterverbruik.
- X. Inzicht in waterverbruik door verenigingen en beheerders. Veel sportveldbeheerders hebben geen inzicht in het waterverbruik of de herkomst van het water voor beter watermanagement is inzicht de eerste stap. Met dit inzicht moeten per sportpark verbeteringen worden doorgevoerd

6.2. In de binnenruimte: sporthallen, zwembaden, etc.

- A. Schoonmaakmiddelen
- B. Water gebruik > afvoer riolering
- C. Water opslag

6.3. In en op het open water

- A. IN HET WATER
 - Schoonmaken van boten/materiaal in water zonder antivoulings (kwaliteit)
 - Toiletwater niet in oppervlaktewater (kwaliteit)
 - Oever en dijken – afkalving van grond door varende boten
 - Zwemlocaties waterschappen
 - Overige zwemlocaties
 - Biodiversiteit – niet vissen bij stuw/vispassage
 - Jachthavens – biociden
- B. Duurzaam oppervlakte waterbeheer
- C. Klimaatadaptatie: (on)voldoende water in periodes van droogte en (on)voldoende zuurstof in hete zomers. Dit geldt voor de hoger gelegen delen van NL (bijv. beken), maar ook voor vele andere wateren. Probleem: onmogelijk om te vissen (geen/te weinig water) en vissterfte als gevolg van droogte en/of lage zuurstofconcentraties door hoge watertemperatuur.

- D. Reduceren impact op het milieu door de omschakeling van lood naar milieuvriendelijke alternatieven voor werpgewichten die worden gebruikt in de hengelsport. Green Deal Sportvisserij Loodvrij i.s.m. overheden, waterschappen, natuurorganisaties, Dibevo.
- E. Loodvrij vissen
- F. Reduceren impact op het milieu door Vang5 campagne met als doel sportvissers de waterkanten schoon te laten maken na de vissessie. Zie www.vang5.nl
Verschillende jaarlijkse grote opruimdagen, participatie Beach CleanUp Tour, etc
- G. Herstel migrerende vissoorten zoals de zalm, elft en steur.
- H. Kansen: meer water, bijvoorbeeld voor waterberging in woonwijken of naast sportaccommodaties, aanleg roeibanen, etc. etc. biedt kansen voor de sportvisserij in de vorm van nieuw viswater en/of ondiepe tijdelijke paaibaaien voor vis.
- I. Watersport versus waternatuur. Veel wateren zijn beschermde gebieden in het kader van Natura2000. Watersport op deze wateren kan mogelijk negatief effect hebben op de beschermde natuurwaarden. Aan de andere kant is er spanning tussen (nieuwe) natuur en watersporters: bijvoorbeeld afname gebied of overlast van waterplanten.

Enkele genoemde praktijkvoorbeelden:

- Het Netwerk waterrecreatie waarin groot aantal partijen verenigd zijn en aantal watermanagement issues al belegd zijn.
- Onkruidvergaat.nl
- Netwerk avonden over één onderwerp / of vanuit projecten.
- Zorgplicht document kunstgras BSNC
- Green Deal loodvrij Sportvisserij
- Mogelijkheden tot afdwingen in vergunningstrajecten
- Sportveld ONA Gouda, waterberging
- website <https://blauwesportparken.nl>
- Waterberging kunstgras <https://www.fieldmanager.nl/upload/artikelen/fm111waterberging.pdf>

7. Scenario's voor vervolg

Op basis van de resultaten van deze verkenning zijn drie scenario's voor een mogelijk vervolg hieronder kort beschreven en besproken in het overleg op 13 september 2021.

Scenario 1

De verschillende partijen onderschrijven het brede scala een kansen en uitdagingen.

Er worden al veel initiatieven ontwikkeld door verschillende stakeholders.

Hiermee worden de belangrijke kansen en uitdagingen geadresseerd.

Een verdere gezamenlijke actie is niet nodig.

Scenario 2

De verschillende partijen onderschrijven het brede scala een kansen en uitdagingen.

Er worden al veel initiatieven ontwikkeld door verschillende stakeholders.

Hiermee worden een aantal belangrijke kansen en uitdagingen geadresseerd.

Hiernaast zijn er kansen en uitdagingen op het vlak van watermanagement in de sport die niet, of onvoldoende, door individuele partijen opgepakt kunnen worden.
Voor enkele nader te bepalen kansen en uitdagingen wordt een gezamenlijk actie ontwikkeld.

Scenario 3

De verschillende partijen onderschrijven het brede scala aan kansen en uitdagingen.
Er worden al veel initiatieven ontwikkeld door verschillende stakeholders.
Hiermee worden een aantal belangrijke kansen en uitdagingen geadresseerd.
Hiernaast zijn er kansen en uitdagingen op het vlak van watermanagement in de sport die niet, of onvoldoende, door individuele partijen opgepakt kunnen worden.
Om in de volle breedte de huidige en toekomstige kansen en uitdagingen te kunnen adresseren wordt in gezamenlijkheid een integraal plan watermanagement ontwikkeld.
Dit integrale plan bouwt voort op de al aanwezige acties en gaat uit van optimale synergie tussen de verschillende actoren.

8. Lessen uit verkenning

De volgende lessen kunnen getrokken worden uit het proces van de verkenning:

- De verkenning heeft een heel breed scala aan uitdagingen en kansen op het vlak van watermanagement opgeleverd;
- De betrokken stakeholders zien het belang van het onderwerp en onderschrijven de urgentie om met thema's aan de slag te gaan;
- Op een aantal sub-thema's lijkt behoorlijk veel kennis aanwezig te zijn;
- Het scoren van de urgentie en mogelijke impact van het verbeteren van gedrag is nu door 1 persoon gebeurd. Dit biedt een uitstekend uitgangspunt voor een verdere inhoudelijk discussie;
- Een verder prioriteit bepaling is nodig om te beoordelen op welke sub-thema's de urgentie van het verbeteren van ons gedrag/acties in de sport hoog is én waarvan van de impact die we daarmee willen bereiken groot is.
- Het bespreken van de drie scenario's bood een goede kapstok om tot een voorstel te komen.

9. Eindresultaat van de verkenning.

In een online overleg op maandag 13 september is de opbrengst van de verkenning besproken en de scenario's tegen het licht gehouden door de betrokkenen van de verkenning. Dit gesprek heeft in samenvatting het volgende opgeleverd.

Urgentie

Het thema watermanagement wordt breed als urgent onderkend en is een maatschappelijk bekend onderwerp. De urgentie van het onderwerp watermanagement in de sport is dan ook geen issue. Wel wordt onderkend dat het regelmatig niet de aandacht krijgt die het zou moeten krijgen gezien deze urgentie. Het scala aan watermanagement gerelateerde kansen en uitdagingen is groot. De verkenning heeft een prima basis gelegd waarop doorgebouwd kan worden. Belangrijk te noemen is dat ook enkele klimaatadaptatie gerelateerde onderwerpen hierin meegenomen zijn.

Impact

Vanuit de groep is in de individuele bijdragen een inschatting van impact van verbeteren van gedrag aangegeven. Deze analyse dient breder gemaakt te worden met gebruik van concrete data van de praktijkimpact in verschillende omstandigheden. Gezien het verkennende karakter van het huidige proces is hieraan (nog) niet in detail inhoud gegeven.

En belangrijke te realiseren stap is dus de verdere prioriteitsbepaling om te beoordelen op welke sub-thema's de urgentie van het verbeteren van ons gedrag/acties in de sport hoog is én waarvan van de impact die we daarmee willen bereiken vanuit de sport groot is

Informatie en Kennisdeling

Er wordt herkend dat er vanuit de verschillende actoren al veel projecten, onderzoek en/of innovatie gedaan is of gepland is binnen het thema watermanagement. In veel gevallen is niet breed bekend wat er al gaande is, en welke projecten gepland worden. En, niet iedereen heeft watermanagement hoog op prioriteitenlijst. Er is een breed gedragen gevoel dat informatie en kennisdeling beter kan en moet, zodat het wiel niet opnieuw uitgevonden wordt. Kennisdelen is een grote kans om goed duurzaam watermanagement te versnellen.

Wetenschappelijke onderbouwing

In een aantal gevallen is er wetenschappelijk gefundeerd onderzoek over impact van huidige gedrag. Maar er is ook veel niet bekend. Een voorbeeld hiervan is de onvolledige kennis van de impact van in de sport gebruikte meststoffen, biociden, reinigingsmiddelen, enzym-gebaseerde middelen, gewasbeschermingsmiddelen, microplastics, etc.

Onafhankelijkheid

De verschillende betrokken actoren bij de verkenning realiseren zich dat iedere betrokkene een eigen agenda heeft. Door de groep wordt benadrukt dat een onafhankelijk facilitering van het samenbrengen van de kennis, van bepaling van prioriteiten en van mogelijke gezamenlijke acties belangrijk is.

Scenario discussie

In de bespreking van de scenario's viel direct scenario 1 als optie af: gezamenlijk actie wordt juist op prijs gesteld.

Door de bespreking van scenario 2 en 3 is een nieuw voorstel gevormd zoals hier onder gepresenteerd.

Voorgesteld vervolg

De verschillende partijen onderschrijven het brede scala kansen en uitdagingen.

Er worden al veel initiatieven ontwikkeld door verschillende stakeholders.

Hiermee worden een aantal belangrijke kansen en uitdagingen geadresseerd.

Hiernaast zijn er kansen en uitdagingen op het vlak van watermanagement in de sport die niet, of onvoldoende, door individuele partijen opgepakt kunnen worden.

Om in de volle breedte de huidige en toekomstige kansen en uitdagingen te kunnen adresseren wordt in voorgesteld in gezamenlijkheid een onafhankelijke 'coördinatie' op het thema watermanagement te ontwikkelen.

Deze 'coördinatie' kan de procesvorm hebben van een onafhankelijk 'facilitering'. Dit kan voortbouwen op de huidige activiteiten op het gebied van watermanagement bij de verschillende actoren en gaat uit van optimale synergie tussen de verschillende actoren. Het is dus in essentie een gefaciliteerde samenwerking tussen een praktisch gerichte groep actoren.

Advies voor 2022:

- Creëer een onafhankelijk 'coördinatie' vanuit: 1) bottom-up (praktijk); Op termijn kan hier aan toegevoegd worden: 2) top-down (regievoeren);
- Eerste prioriteit is informatie en kennisdeling. Maak kennis vindbaar en communiceer deze actief;
- Creëer een linking pin tussen de verschillende actoren: wie is actief, wat is er aanwezig – welke wielen zijn al uitgevonden; wat weten we niet?;

- Doorpakken als eerste op praktische en toegankelijk vraagstukken. Daarnaast op termijn Initiatieven ontplooiën vanuit combinaties van meerdere thema's bijvoorbeeld raakvlak van watermanagement en biodiversiteit;
- Er zijn veel goede ontwikkelingen en drive om projecten goed te realiseren. Vanuit de betrokken actoren was het duidelijk signaal: nu doorpakken i.p.v. stagnatie;
- Op middellange termijn mogelijk ontwikkelen van een hoog-over regieplan: coördinatie op verduurzaming watermanagement met bredere kaderstelling.

Als stap 4 van de verkenning staan de volgende vragen benoemd:

- Waar hebben we meeste invloed op als werkgroep MVB?
- Wat is de relevantie voor mensen in de sportpraktijk?

De volgende vragen zijn dan te beantwoorden door de werkgroep milieuvriendelijk beheer:

- Onderschrijft de werkgroep de resultaten van de verkenning?
- Zoja, onderschrijft de werkgroep het voorgesteld vervolg?
- Zoja, ziet de werkgroep voor het thema watermanagement een permanente rol binnen de werkgroep of binnen een andere structuur? Als niet binnen de werkgroep, naar wie wordt het thema overgedragen?

Indien thema watermanagement vanuit de werkgroep MVB belegd wordt:

- Het voorgestelde vervolg als advies neerleggen bij de stuurgroep routekaart.
- Besluitvorming welke actor in lead is om op korte termijn kwartier te maken op de 'coördinatie'.
- Besluitvorming over beschikbaar maken van budget.